

KSZTAŁTOWANIE GOTOWOŚCI MAGISTRÓW Z ZAKRESU INFORMACJI MIĘDZYNARODOWEJ DO REALIZACJI KARIERY ZAWODOWEJ

Bohush Liudmyla

zdozywca stopnia naukowego Katedry Pedagogiki
Wschodnioeuropejskiego Uniwersytetu Narodowego
imienia Łesi Ukrainki, Łuck, Ukraina
milabogush@gmail.com

Adnotacja. W artykule przeanalizowano pojęcie kariery zawodowej, wyznaczano główne komponenty gotowości przyszłych fachowców z zakresu informacji międzynarodowej do pomyślniej realizacji kariery zawodowej. Wyznaczono warunki pedagogiczne, zabezpieczające efektywne kształtowanie gotowości przyszłych fachowców do pomyślniej realizacji kariery zawodowej oraz przedstawiono główne etapy zaznaczonego procesu. Wyróżniono motywy będące bazowymi dla ukierunkowania zawodowego.

Słowa kluczowe: kariera zawodowa, gotowość przyszłych fachowców do pomyślniej realizacji kariery zawodowej, perspektywa zawodowa, motywy działalności zawodowej. Boguh

FORMATION OF THE READINESS OF MASTERS IN INTERNATIONAL INFORMATION TO THE REALIZATION OF A PROFESSIONAL CAREER

Annotation: The article analyzed the concept of professional career, defines the main components of future specialists in international information for successful realization of a professional career. Defined pedagogical conditions that ensure the effective formation of the readiness of future specialists to the successful realization of the professional career and revealed the main stages of a specified process. Selected motifs, that are basic to professional orientation.

Key words: professional career, readiness of future specialists for the successful realization of a professional career, professional orientation, career perspectives, motives of professional activity.

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАГІСТРІВ З МІЖНАРОДНОЇ ІНФОРМАЦІЇ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ КАР'ЄРИ

Анотація. У статті проаналізовано поняття професійної кар'єри, визначені основні компоненти готовності майбутніх фахівців з міжнародної інформації до успішної реалізації професійної кар'єри. Визначені педагогічні умови, що забезпечують ефективне формування готовності майбутніх фахівців до успішної реалізації професійної кар'єри та розкрито основні етапи зазначеного процесу. Виділено мотиви, що являються базовими для професійної спрямованості,

Ключові слова: професійна кар'єра, готовність майбутніх фахівців до успішної реалізації професійної кар'єри, професійна спрямованість, кар'єрні перспективи, мотиви професійної діяльності.

Постановка наукової проблеми та її значення. Одна із найважливіших проблем освітньої діяльності на сучасному етапі – невідповідність рівня підготовки майбутніх фахівців потребам суспільства та їх готовності до професійного розвитку. Ринок праці нестабільний, схильний до кон'юнктурних коливань і вища школа не завжди вчасно і належним чином реагує на такі зміни.

Саме тому, сутність реформування сучасної вищої школи – перехід на підготовку компетентних, висококваліфікованих фахівців, здатних приймати

самостійні рішення і здійснювати управлінську діяльність після закінчення вузу, тобто у повній мірі бути готовими до професійно-практичної діяльності.

У нових соціально-економічних умовах змінюється вимога до самого освітнього процесу. Вузівська освіта – це не тільки передача знань, умінь і навичок, а їх диференціація, синтез та актуалізація. Важливим є і те, як зазначає Н.А. Лоншакова (*Lonshakova N. A. 2003, p.68-72*), що образ професії як когнітивне та емоційне утворення у, певній мірі, змінює систему загальних орієнтирів у суспільній та індивідуальній свідомості майбутніх фахівців.

Аналіз останніх досліджень із цієї проблеми. Філософські та психологічні засади дослідження феномену професійної кар'єри репрезентовано в роботах таких науковців, як О. Бодальов, С. Джанер'ян, Е. Зеєр, А. Маркова, Л. Мітіна, Є. Могильовкін, О. Молл, О. Садон, О. Цариценцева та ін. У вітчизняній психолого-педагогічній науці, соціальній та управлінській психології професійна кар'єра розглядається у зв'язку з такими поняттями: „професійний життєвий шлях”, „професійна самореалізація”, „професійне самовизначення” (Є. Головаха, Г. Нікова, М. Пряжников, В. Сафін, С. Чистякова).

Теоретичні та технологічні моделі кар'єрного просування розкрито у працях О. Бодальова, Е. Зеєра, І. Лотової, Т. Невструєвої, Ю. Стрелкова.

Теоретико-методичні засади готовності до здійснення професійної кар'єри та її планування розглядали Т. Гнедіна, А. Жданович, Н. Цветкова, сутність і структуру кар'єрної компетенції як складника професійної кар'єри – Ж. Дмитрієв, Є. Могильовкін, О. Садон.

Аналіз досліджень свідчить, що цілісне вивчення індивідуальних особливостей загального розвитку особистості, виявлення її професійної спрямованості, ціннісних орієнтацій, мотивів, характеру, темпераменту, потреб, інтересів є необхідним при формуванні готовності майбутніх фахівців до реалізації професійної кар'єри.

Мета та завдання статті – розкрити та обґрунтувати основні аспекти формування готовності майбутніх фахівців з міжнародної інформації до реалізації професійної кар'єри.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. У професійному розвитку майбутніх фахівців надзвичайно важливими є два основні завдання: формування операційної сторони діяльності (професійних знань, навичок, умінь і мислення) та особистісної сфери (мотивів і інтересів, професійно значущих якостей тощо). Однак не можна забувати про стимулювання мотивації майбутніх фахівців, вплив на ставлення до дійсності, створення у них необхідних психічних станів з урахуванням індивідуальних особливостей особистості.

Зазначаючи сутність професійної освіти, М.С.Корольчук (*Korolchuk M.S., 2006, 536 p.*) акцентує увагу на формуванні особистості професіонала на основі наукових знань, умінь і навичок. Професійна підготовка фахівців у ВНЗ становить складний комплекс необхідних різноманітних умов для гармонійного розвитку особистості.

Головну увагу, як зазначає М. А. Міропольська (*Miropolska M. A., 2004, p. 17-19.*), має бути сконцентровано на особистості майбутнього фахівця, так як від того, яке значення має для нього професія, як він ставиться до інших людей, до себе, залежить успішність професійної діяльності і реалізація кар'єри.

В часі нинішніх перетворень у суспільстві, затребуваний той тип особистості, який здатний оцінити себе і свою діяльність, вміти конструювати свою майбутню професійну стратегію і особистісний ріст. Для такого варіанту розвитку особистості необхідна перш за все психолого-педагогічний супровід і підтримка.

Аналізуючи результати наукових досліджень можна виділити три групи психолого-педагогічних умов успішного формування готовності магістрів з міжнародної інформації до реалізації професійної кар'єри.

До умов першої групи відносяться такі:

- розуміння магістрами значущості своєї майбутньої професії і вимог, які ставляться у суспільстві до фахівця цієї галузі;
- позитивна мотивація до самоствердження в студентському колективі;
- цілеспрямованість у пізнавальній та практичній діяльності під час навчального процесу;
- адекватна самооцінка своїх особистісних якостей і ступеня підготовленості до майбутньої практичної діяльності після закінчення вузу;
- прагнення до вдосконалення професійних якостей і особистості в цілому.

До умов другої групи належать:

- чітке усвідомлення викладацьким та керівним складом вищого навчального закладу сучасних вимог до підготовки фахівців, вивчення і об'єктивна оцінка рівня підготовленості студентів до професійної діяльності після закінчення вузу, ступеня сформованості у них відповідних професійних якостей;
- планування та організація навчально-виховного процесу з урахуванням зазначених вимог;
- морально-психологічна мобілізація магістрів на оволодіння знаннями відповідно до навчальних програм;
- спонукання студентів до безперервного вдосконалення своїх позитивних якостей, знань, навичок і умінь, необхідних для ефективної професійної діяльності за фахом.

До числа умов третьої групи, обумовлених спільною діяльністю студентів і викладачів, слід віднести:

- єдність поглядів, установок, загальне прагнення до реалізації навчальних програм на високому рівні, до максимальної результативності всіх видів діяльності у ВНЗ;
- професійну спрямованість взаємодії викладачів і студентів;
- позитивні взаємини між суб'єктами навчального процесу, взаєморозуміння і взаємоповага;
- використання у професійній підготовці магістрів можливостей сучасного цифрового освітнього середовища.

Діяльність студентів має конкретну внутрішню структуру: мету, мотиви, способи.

В якості найважливіших (системоутворювальних) чинників особистості, готової до реалізації професійної кар'єри, на думку Е.Ф. Зеєра, є професійна спрямованість особистості. Професійна спрямованість складається із наступних компонентів: мотиви, ціннісні орієнтації, професійна позиція, професійне самовизначення. При цьому «на різних етапах становлення ці компоненти мають різне змістове наповнення, обумовлене характером провідної діяльності і рівнем професійного розвитку особистості» (Zeer, E. F. 2007, 238 p.).

Формування мотивів, як справедливо зазначає М.П.Максимчук (*Maksymchuk N. P., 2002, 51 p.*), так само, як і системи цілей і намірів, відбувається одночасно із формуванням потреб. Потреба та інші компоненти (інтереси, цілі, наміри) стають стійкішими за рахунок більш глибокого пізнання перспективи майбутньої професії й трансформацією даної потреби майбутнього фахівця у конкретні мотиви.

Професійна спрямованість, як вказує Л.І. Божович (*Bozhovic L.I., 1995, 352p.*), обумовлена тими якостями особистості, її поглядами, прагненнями, переживаннями, що уже сформувалися до даного часу. Б.Ф.Ломовим (*Lomov B.F., 1998, 444p.*) професійна спрямованість визначається як інтегральна властивість особистості, яка характеризує ставлення людини до обраної професії. Фактор професійної спрямованості відіграє значну роль, як при підготовці майбутніх фахівців, так і визначає успіх у майбутній професійній діяльності. А.П.Поплавська (*Poplavska A.P. 2005 pp. 250-260*) зазначає, що спрямованість визначає інтерес до професії, бажання успішно займатися нею і зреалізувати професійну кар'єру. Саме характер діяльності, якою займається особистість, виступає в якості критерію сформованості професійної спрямованості, яка передбачає наявність устремлень особистості та її готовність до успішної професійної діяльності. Автор вважає особистісну професійну спрямованість провідною серед суб'єктивних чинників, що сприяють досягненню вершини професійної діяльності та реалізації професійної кар'єри.

У процесі розвитку професійної спрямованості магістри – майбутні фахівці з міжнародної інформації проходять декілька етапів.

Початковий етап: студент зовні приймає рішення освоїти конкретну професію, маючи емоційний настрій, епізодичний, ситуативний інтерес, однак у нього немає самостійності, і не проявляється ініціатива.

Другий етап: студент має фіксовану установку на професію і більш стійкі інтереси; у нього проявляються схильності, однак більше його цікавлять практичні сторони навчального матеріалу; у нього проявляється почуття впевненості в собі, самостійність; формується почуття відповідальності.

Третій етап: студент має тверду установку на професію, проявляє особливу захопленість, як практичним так і теоретичним аспектами навчального матеріалу; відбувається самоствердження особистості через професійну діяльність.

Четвертий ступінь: захоплення своєю професією; особистість і професійна діяльність зливається в єдине ціле: професійна спрямованість формується при наявності великих здібностей до обраної професії, відзначається висока професійна майстерність та наявність професійного ідеалу.

Таким чином, формувати професійну спрямованість студентів – значить стимулювати їх позитивне ставлення до майбутньої професії, прагнення підвищувати свою кваліфікацію після закінчення вузу, реалізувати професійну кар'єру.

Зазвичай мотиви, що являються базовими для професійної спрямованості, неоднорідні за походженням та характером зв'язку із професією. У давньому аспекті правомірно виділити групи мотивів:

- перша група – мотиви, що виражають потребу в тому, що становить основний зміст професії;

- друга група мотивів пов'язана із відображенням особливостей професії в суспільній свідомості (мотиви престижу, суспільної значущості професії, соціального статусу);

- третя група мотивів виражає раніше сформовані потреби особистості, актуалізовані при взаємодії з професією (мотиви саморозкриття і самоствердження, матеріальні потреби, особливості характеру, звичок);

- четверту групу складають мотиви, які виражають особливості самосвідомості особистості в умовах взаємодії з професією (переконаність у власній придатності, у наявності потенціалом, у наявності твердженні "моє покликання").

Таким чином, психологічними механізмами професійної спрямованості особистості можуть виступати складна багаторівнева структура мотивів, цінностей, особистісних переконань, що визначають професійно-важливі якості, які забезпечують реалізацію професійної кар'єри.

Виховання передбачає формування життєвих позицій, професійних і кар'єрних цінностей, ідеалів і цілей, визначення ступеня їх узгодженості та несуперечності. Виховання може бути дієвим, якщо переходить в самовиховання та стимулює власну активність.

Таким чином, у формуванні готовності майбутнього фахівця з міжнародної інформації до реалізації професійної кар'єри велику роль відіграє самовиховання. Професійне самовиховання – свідомо, цілеспрямована, систематична діяльність особистості щодо розвитку і вдосконалення у себе якостей, відповідних суспільно значимого моральному ідеалу, а також здібностей, умінь і навичок, необхідних для обраної професії та реалізації кар'єрних планів.

Потреба у професійному самовихованні є показником соціальної зрілості особистості, ступінь якої визначається невідповідністю її професійної підготовки вимогам суспільства. Установка на самовиховання в зв'язку із підготовкою до майбутньої професії сприяє тому, що отримана інформація майбутніми фахівцями сприймається, оцінюється і використовується відповідно до завдань формування у себе професійних якостей та готовності до реалізації професійної кар'єри.

Успішність формування готовності майбутніх фахівців і її компонентів до реалізації професійної кар'єри залежить від певних умов.

Перш за все, від внутрішнього прийняття магістрами майбутньої професії, ставлення до неї, яке обумовлено їх потребою до пізнання, інтересами і ідеалами, ціннісними орієнтаціями. Професійна кар'єра, як ми вважаємо, являє собою свідомо обраний і реалізований людиною шлях професійного просування, результатом якого є досягнення певного «бажаного» статусу. Суттєвим моментом цілепокладання майбутніх фахівців у досягненні професійного статусу – як зазначає С.М.Тарасова (*Tarasova S.M., 2006, 232 p.*) – є їх уявлення про успіх. Успіх входить до структури мотивації особистості, спрямовує її активність і являється основою стратегії кар'єрного росту.

Особистість, обираючи професію, як би проектує свою мотиваційну структуру на структуру факторів, пов'язаних із професійною діяльністю. У процесі освоєння професії відбувається трансформація структури мотиваційної сфери суб'єкта діяльності, причому зі зміною рівня професіоналізації змінюється і система професійних мотивів. Тобто, навіть високий рівень здібностей не може компенсувати низьку мотивацію до навчання або її відсутність і, таким чином, не може гарантувати успішність професійної діяльності та реалізацію кар'єрного росту.

У процесі формування готовності майбутніх фахівців до професійної кар'єри структурним елементом мотиваційного компоненту виступають перспективи. Потреби, захоплення та інтереси студента виникають на основі

усвідомлення перспектив і адекватної оцінки ступеня неузгодженості вимог перспектив з цінностями та бажаннями. На основі загальнозначимих перспектив формуються світогляд та погляди, переконання та ідеали, система цілей та установок, наміри до реалізації професійної кар'єри.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, ефективне формування готовності майбутніх фахівців з міжнародної інформації до реалізації професійної кар'єри, базується на дотриманні визначених нами основних позицій педагогічного супроводу:

- формування та підтримка стійкої професійної спрямованості особистості майбутнього фахівця на успішну кар'єру в обраній сфері діяльності;
- розвиток ціннісного ставлення до майбутньої професії, інтересу до неї, розвиток потреби в реалізації кар'єрних досягненнях;
- розвиток та удосконалення рефлексивних умінь, спрямованих на аналіз і оцінку власної діяльності, своїх можливостей, формування образу «Я» як суб'єкта, орієнтованого на реалізацію професійної кар'єри;
- формування емоційної стійкості, цілеспрямованості, розвиток навичок самоконтролю.

Перспективне дослідження даної проблеми передбачає вивчення методик діагностики та моніторингу професійної придатності майбутніх фахівців, що впливає на процес успішної реалізації професійної кар'єри.

References:

1. Abulkhanova-Slavskaya K. A. Time of the personality and time of life / K.A. Albukhanova-Slavskaya, T. N. Berezina. – SPb.: Alteya, 2001. – 304 pages.
2. Bozhovic L. I. Problems of formation of personality: Selected psychological works, Moscow: Institute of practical Psychology; Voronezh: NPO "MODEK", 1995. - 352p.
3. Zeer, E.F. / The psychology of professional development: A manual for universities / E. F. Zeer - M.: Academia, 2007. - 238 p.
4. Klimov E. A. Psychology of professional self-determination. - M.: Academy, 2004. - 304 p. 12 Collection of scientific works, Issue 16, Book 2
5. Korolchuk M. S. Theory and Practice of Professional Psychological Selection: A Manual for Students of Higher Educational Institutions / M.S. Korolchuk, V.M. Kraynyuk. - K.: Nika-Center, 2006. - 536 p.
6. Lomov B. F. Methodological and theoretical problems of psychology. - M.: Enlightenment, 198 - 444 p.
7. Lonshakova N. A. Regional higher educational institution and labor market: Adaptation problem // Sotsis. - 2003, No. 1 - P.68-72
8. Maksymchuk N. P. Fundamentals of psychological and pedagogical diagnostics: Teaching manual / N.P. Maximchuk - Kamyanets'-Podil., 2002. - 51 p.
9. Miropolska M. A. Professional orientation as the basis for the formation and construction of a professional career / M. A. Miropolska // Bulletin of the Institute for the Training of Personnel of the State and Employment Services of Ukraine, 2004. - No. 2. - P. 17-19.
10. Poplavska A. P. The problem of professional career: the analysis of foreign and domestic approaches / A. P. Poplavska // Problems of general and pedagogical psychology: a collection of scientific works of the Institute of Psychology named after G. S Kostyuk of the Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine. - K., 2005. - Vol. 7, no. 1. - pp. 250-260.
11. Tarasova S. M. Formation of future managers of the financial and economic profile of readiness for management activities: dissertation ... candidate of pedagogical sciences: 13.00.04 / Tarasova Svitlana Mikhailovna- Kirovograd, 2006. - 232 p.